

”לַבְּנֵינָהּ שֶׁל הַלֵּבָה”

סיכום הלכות שבת שנאמרו בשבת בישיבה מפי מו"ר רה"י
מלאכת בורר (יא) – דיני שטיפת פירות זירקות

פסולת מאוכל אסורה אף כשנעשית לאלתר, וכפי שנפסק בשלחן ערוך¹. לכן, אם יש לפנינו סלסלת ענבים, צימוקים וכדו' שביניהם ישנם עלים, קליפות ושאר פסולת אין להשרותם במים על מנת להפריד את הפסולת מהאוכל ויש בזה איסור בורר. אמנם נראה לומר שאם הענבים היו שרויים במים מערב שבת אזי מותר יהיה להוציאם מהמים בשבת כדי לאוכלם לאלתר כדין כל הוצאת אוכל מתוך פסולת המותרת לצורך שימוש לאלתר.

האם מותר לשטוף תחת הברז?

לכאורה אין חילוק בנושא זה בין שרייה לשטיפה ובשניהם המים גורמים להוצאת הפסולת מתוך האוכל. אולם מצינו חילוקים בסיבת הצורך בשטיפה תחת הברז וממילא הדין ישתנה בהתאם² וכדלהלן.

ניקיון מטעמי תוספת היגינה – הפירות בדרך כלל מגיעים אלינו נקיים, ואנו שוטפים אותם לפני האכילה כדי להוריד מהם את שאריות הריסוס. אין כאן פסולת ניכרת, ולכן וודאי שאין לאסור לשטוף את הפרי תחת הברז.

שטיפה לצורך הסרת הלכלוך המעורב – כפי שצינו לעיל ישנם מקרים בהם הפסולת מעורבת בין חלקי הפרי (כגון בענבים, צימוקים וכדו') ועל ידי השטיפה במים הפסולת נשטפת החוצה והפרי נשאר נקי.

נעסוק בשאלה מעשית של שטיפת פירות זירקות בשבת לאור יסודות הלכות בורר שעסקנו בהם בהרחבה במהלך החודשים האחרונים.

מצוי מאוד שרוצים לשטוף בשבת פירות זירקות מכל הסוגים כדי לאוכלם ולקיים מצוות עונג שבת. יש לשאול, האם הדבר מותר? והרי יש כאן אוכל ופסולת מעורבים ולמדנו שיש תנאים להפרדת האוכל והפסולת.

המשנה במסכת שבת¹ כותבת "ואין שולין את הכרשינין ולא שפין אותן". כרשינין זו תבואה המעורבת בעפר שרוצים ליתנה לפני הבהמה, אך כדי שהתבואה תהיה ראויה לכך יש להפריד בין העפר לתבואה. רש"י² מסביר שעושים זאת על ידי ששמים את התבואה בכלי ומציפים עליה מים ועל ידי המים הפסולת צפה ומופרדת מן התבואה³. המשנה כותבת שפעולה זו אסורה בשבת. יש לשאול מדוע? אפשר לבאר שזו בעצם ברירה על ידי כלי – המים הם הכלי שעל ידם הפסולת מופרדת מן האוכל ולמדנו שברירה על ידי כלי אסורה אף כשנעשית לאלתר⁴. בנוסף, אפשר לבאר שעל ידי השרייה במים מסירים את הפסולת מן האוכל והסרת

¹ פרק כ, משנה ג.

² תלמוד בבלי, מסכת שבת, דף קמ, עמוד א, ד"ה 'ואין שולין'.

³ יש שכתבו שהיו שפין אותן ביד כדי להסיר את הפסולת.

⁴ ברירה על ידי כלי שאינו מיוחד לברירה אסורה מדרבנן, ובכלי המיוחד לברירה אסורה מדאורייתא.

⁵ אורח חיים, סימן שיט, סעיף ד.
⁶ בשונה משרייה ששם ההפרדה מתבצעת על ידי שימוש בכלי.

בזה וודאי שאין לחלק בין שרייה לשיטה ובשני המקרים מפריד את הפסולת מתוך האוכל ואסור אף לאלתר.

הסרת פסולת הדבוקה- מצוי בעיקר בירקות (כגון צנון, גזר וכדו') שיש שאריות אדמה ועפר הדבוקים לירק ועל ידי השיטה האדמה מוסרת והירק מוכן לאכילה. ישנה מחלוקת בין הפוסקים כיצד יש להסתכל על מקרה זה. האגרות משה⁷ דן בזה שמנהג העולם לשטוף פירות ומתיר לאלתר. טעם הדבר הוא שהשיטה בזה דומה להסרת קליפת פרי, וכיוון שבשני המקרים אי אפשר להגיע לפרי ללא הסרת הפסולת, הוי הסרת הפסולת כדרך אכילה ומותרת לאלתר⁸. הרב אורבך זצ"ל נימק שניתן להתיר גם מטעם שהדבר דומה לשיטפת קערות וצלחות שוודאי מותרת⁹. לעומתם ראיתי מובא בשם החזון איש¹⁰ שאסור לשטוף פירות אף בסמוך לאכילה, וביאר הרב קרליץ שברירה במים נחשבת לברירה בכלי¹¹.

כמובן שהטוב ביותר הוא לשטוף את הפירות והירקות כבר בערב שבת וכך להימנע מכניסה למחלוקת הנ"ל.

לסיכום, עסקנו בשאלה המצויה של שיטפת פירות וירקות בשבת. ביארנו את החלוקה וההסתכלות ההלכתית על אופני השיטה (שרייה בכלי/ שיטה תחת הברז). למדנו על הסיבות והצורך בשיטה וממילא על השוני בפסיקה ההלכתית כתוצאה מכך.

⁷ אגרות משה, אורח חיים, חלק א, סימן קכה.
⁸ להרחבה בענייני קילוף עיין ב'לבניינה של הלכה- בורר (ח) + (ט) - דיני קילוף פירות וירקות'.
⁹ עיין בשמירת שבת כהלכתה, פרק ג, סעיף כב, הערה נב.
¹⁰ חוט שני, חלק ב, פרק כה, סעיף קטן ו, אות ג.
¹¹ שם, אות ב, עמוד פז.

